

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igény- vizsgálat

04/254

CEYNOWA, Klaus – FOLLMER, Robert [et al.]: „Ich bin eigentlich rundum zufrieden.” Postalische Nutzerbefragung an der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen = Bibliothek. 28.Jg. 2004. 1.no. 85–98.p.

Res. angol és francia nyelven

Használói felmérés a göttingeni Alsószászországi Állami és Egyetemi Könyvtárban

Egyetemi könyvtár; Felmérés; Használó; Szolgáltatások használata

Az egyetemi könyvtárakban a használói felmérések a minőségellenőrzés fontos eszközét jelentik. A levél útján végzett felmérések hatékonyabbak a helyi felméréseknél, mert azokat is meg lehet kérdezni, akik csak ritkán, sohasem, vagy csak az interneten használják a könyvtárat. A Göttingeni Állami és Egyetemi Könyvtár (Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen) 2003 nyarán négyezer hallgató, illetve oktató részvételével végzett felmérést postai levél útján. A cikk elmagyarázza a felmérés módszertanát, ismerteti néhány, különösen a digitális források és szolgáltatások használatára vonatkozó eredményt, és ismerteti a felmérés eredményének várható következményeit.

(Autoref.)

04/255

HERMAN, Eti: Research in progress: some preliminary and key insights into the information needs of the contemporary academic researcher. Part 1 = Aslib Proc. 56.vol. 2004. 1.no. 34–47.p. Bibliogr.

Beszámoló egy folyamatban lévő kutatásról: konkrunk felsőoktatásban dolgozó tudományos kutatóinak információs igényei

Egyetemi oktató; Egyetemi könyvtár; Használói szokások; Igény; Könyvtártudományi kutatás

A cikk egy, az egyetemi kutatók információs szükségleteinek felmérésére irányuló kutatás előzetes eredményeit ismerteti. A kutatás alapját hét mélyinterjú képezte, amelyeket a Haifa Egyetem (Izrael) oktatóival készítettek. Az így nyert adatokat (információs igények, mit tesznek kielégítésükre, és milyen akadályokba ütköznek) elemezték. Az ezt követő értékelés a mai egyetemi kutatók információs igényeinek 11 szempontját vette figyelembe: tárgy, funkció, természet, intellektuális szint, nézőpont, mennyiség, minőség/megbízhatóság, dátum/frissesség, szolgáltatási idő, kiadás helye/eredete, és feldolgozás/csomagolás.

(Autoref. alapján)

04/256

McBRIDE, Regina C. – BEHM, Kathlyn: A journal usage study in an academic library: evaluation of selected criteria = Ser.Lib. 45.vol. 2003. 3.no. 23–37.p. Bibliogr.

A folyóiratok használatának vizsgálata egy egyetemi könyvtárban: válogatott kritériumok értékelése

Állomány használata; Egyetemi könyvtár; Felmérés [forma]; Időszaki kiadvány

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk egy egyetemi tanév (három szemeszter) folyamán azt vizsgálta, hogy hogyan használják a nyomtatott és a mikrofilmes folyóiratokat a Southern Illinois University Edwardsville Lovejoy könyvtárában. A vizsgálatot, amely egy 20%-os, véletlenszerűen kiválasztott mintán alapult, a következő három céllal végezték: 1) a keveset használt kurrens címek kiszűrése esetleges lemondásuk végett; 2) a keveset használt régebbi, bekötött évfolyamok kiszűrése a raktározási döntések segítésére; 3) a magfolyóiratok állományának fenntartásához feltétlenül szükséges, erősen használt címek azonosítása. A kapott adatokat az összes cím, formátum, kiadási év, napi, heti, havi és évi használat vonatkozásában elemezték.

(Autoref.)

04/257

RANKOV, Pavol: Ako sa na Slovensku využíva Internet? = Knižnica. 5.roč. 2004. 1–2.no. 25–31.p.

Mennyire használják Szlovákiában az Internetet? (Egy kutatás eredményei)

Használói szokások; Számítógép-hálózat

A 2003-ban (reprezentatív mintavétellel, 1500 kérdezettel) zajlott kutatás szerint a szlovák háztartás-

sok 39%-ában volt számítógép. Az átlagos otthoni technológiai szint nem jelzi, hogy valójában hány ember használ rendszeresen számítógépet.

Internet-kapcsolattal a háztartások 16,1%-a, e-mail lehetőséggel pedig 15,8%-a rendelkezik. Szlovákiában a 15 évnél idősebb lakosság 63,9%-a nem használja az internetet.

Kik a használói és nem használói az internetnek? A nemek tekintetében nincs jelentős eltérés, az internetet 26,3% férfi és 26,0% nő használja, miközben 63,7% férfi és 64,0% nő nem használja.

A használók gyakorisága az életkor növekedésével arányosan csökken. A még nem aktív 15–17 éves korosztályban az internetet sokkal intenzívebben használják, mint a 18–29 év közöttiek. A 60 év fölötti korosztálynak alig egy tizede internetezik, valószínűleg az aktívan dolgozók, miközben a középis- kolások kétharmada rendszeres használó.

A középis- kolás használók aránya soknak tűnhet, de azt is jelzi, hogy egyharmaduk viszont nem használja az internetet, többségük információszegény környezethez tartozik, a társadalom szociális, kulturális és gazdasági perifériáin él.

Az internet-használók gyakorisága az iskolázottsági fokkal együtt emelkedik. A felsőfokú végzettségűek kétharmada használja az internetet, míg a szakmunkásoknak csupán egyötöde. Az általános iskolát végzett használók aránya azért haladja meg a szakmunkásokét, mert a megkérdezettek közül a tanulmányaikat éppen folytató középis- kolások is ide kerültek.

A tartalom vagy a cél szempontjából a szakmai, munkahelyi vagy tanulmányokhoz szükséges információt keresők a leggyakoribb használók.

Szlovákia lakosságának 5,8%-a naponta ilyen információkat keres. Hetente legalább egyszer használja ilyen céllal az internetet a lakosság 18,9%-a.

Belpolitikai, közéleti információkat a lakosság 3,4%-a, külpolitikai információkat 2,8% keres naponta. Sport hírek és sportesemények érdeklík a napi internet használók 2,5%-át. Szórakoztató in-

formációk után kutat naponta 2,7%, reklám célú információkat követ napi 1,8%-a. Szépirodalmat az interneten nagyon kevesen olvasnak, a válaszadók 0,3%-a. Ennek nem csak az érdektelenség lehet az oka, hanem a szlovák internet rendkívül gyöngye szépirodalmi kínálata is.

A napi internet-használók között a nemek tekintetében minden témában a férfiak vannak többségben.

Lényeges különbségek jelentkeznek a napi használók között a végzettség tekintetében is. A 15–17 éves korosztály között a szórakozás, sport és reklám témák dominálnak.

A szakmai információkat keresők közül minden 4. használó felsőfokú, és csak minden 15. középiskolai végzettségű. A felsőfokú végzettségűek fele az internetet a munkájához szokásos és hasznos, a tömegmédiák fontos kiegészítő eszközének tartja.

A nem-használók aránya minden információ típusban az életkorral együtt emelkedik. Az egyes információ típusok mellőzésének összehasonlításában a végzettség szerinti korlátok is érvényesültek. A szakmunkás és általános iskolai végzettségűek között kétszer annyi a nem használók aránya, mint a felsőfokú végzettségűek között.

Akik gyakori szakmai internet használók, azok nagyjából ugyanolyan arányban veszik igénybe a szakkönyveket is. Nem érvényes tehát az, hogy aki a szakmai információkat minden nap az internetről szerzi, leszokik a szakkönyv-olvasásról. Azok a válaszadók, akik kevés szakmai információkat szereznek az internetről, egyidejűleg szakkönyveket sem nagyon, vagy alig olvasnak.

A szakmai információkat minden nap az internetről szerzőkre kifejezetten jellemző, hogy lelkes szakfolyóirat-olvasók. Azok, akik kevésbé keresik az internetes szakmai információkat, egyidejűleg szakfolyóiratokat is alig olvasnak.

A szakmai információk tekintetében az internet nem szorítja ki a nyomtatott dokumentumokat.

Az internet irdatlan információáradatából a használók a saját egyéni stratégiájuk alapján szerzik a szükséges információkat. A „Hogyan sikerül megtalálnia az információkat?” kérdésre szubjektív választ adtak, ezért lehet, hogy aki azt felelte, hogy tudja használni az internetet, valójában az esetek többségében nem jut releváns információkhoz.

Amint a bevezetőben írtuk, a válaszadók 63,9%-a nem használja az internetet.

A használók 1,6%-ának vannak nagyobb problémái a kereséssel, 8,9%-ának kisebb problémái, egyáltalán nincs problémája 17,1%-uknak, és soha nincs problémája a kereséssel 5,8%-nak (a maradék 2,8% az alternatív „más válasz” lehetőséget jelölte meg).

Eltérőek voltak az adatok az egyes életkorokon belül. A 60 év felettiak között azonos 0,4% jelölte azt, hogy komoly problémái vannak és azt, hogy soha sincs problémája a kereséssel. A 45–59 évesek között 1,6%-nak vannak komoly és 3,2%-nak egyáltalán nincsenek keresési nehézségei (kétszer annyi problémamentes). A 15–17 éves korosztályban 1,2% nehézségekkel küzd, 8,1%-nak nincsenek nehézségei (6,8-szor több a problémamentes).

Hasonlóan alakultak az adatok a végzettség tekintetében. A végzettséggel egyenes arányban növekszik a keresések problémamentessége, a felsőfokú végzettségűek között a soha sincs problémája a kereséssel válasz 19-szerese a komoly problémái vannak a kereséssel-t válaszolóknak.

A legkevésbé problémás keresőknek a fiatal, magasabb végzettségű használók bizonyultak.

A kutatás összegzéseként megállapítható, hogy az internetet ellenzők hipotézise nem igazolódott, használói nem szoktak le sem a könyvek, sem a folyóiratok olvasásáról.

Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra a veszélyre, hogy az internetnek sem sikerült áthidalnia a társadalomban húzóó információs szakadékokat: általa azok lesznek gazdagabbak, akik az olvasásban is aktívabbak, miközben a másik oldalon egyre szegé-

nyebbek lesznek akik sem az internetről, sem a nyomtatott médiákból nem jutnak információkhoz.

(Prókai Margit)

Lásd még 174

Használók képzése

04/258

ANDRETTA, Susie – CUTTING, Andrew: Information literacy. A plug-and-play approach = Libri. 53.vol. 2003. 3.no. 202–209.p. Bibliogr.

Az információs jártasság oktatása új módszerekkel a University of North London társadalom- és bölcsészettudományi karán

Didaktika -felsőoktatási; Használók képzése -felsőoktatásban

A University of North London hallgatói számára az információs jártasság elsajátításához moduláris képzési rendszert dolgoztak ki. Az információs jártasságot mint az információs és távközlési technológiával kapcsolatos készségeket és az információ kezelésének képességét értelmezték, és az élet-hosszig tartó tanulással kapcsolták össze.

A képzési rendszer emellett a felsőoktatási könyvtárak szövetségének (SCONUL) a modelljére is épített, amely két alapkőre (alapvető könyvtári készségek), majd hét oszlopra (ezek az információs jártassággal kapcsolatos készségek: az információigény felismerése, az igény kielégítésének különböző módjai, a lelőhely-megállapítás stratégiái, kikérés és hozzáférés, összehasonlítás és értékelés, megszervezés-alkalmazás-közlés, szintézis és létrehozás) támaszkodó timpanonnal (ez maga az információs jártasság) lezáruló építménnyel (stilizálva, építőkockákkal) ábrázolja az információs jártasságot; az építmény jobb oldalán pedig alulról felfelé

haladó nyíllal a jártasság elsajátításának különböző fázisait: kezdő, haladó kezdő, hozzáértő, gyakorlott, szakértő szint.

Az egész egyetem számára kifejlesztett, ezért rugalmasságra törekvő modul célja, hogy generikus, a későbbiekben adaptálható készségeket alakítson ki, és ösztönözze az önálló(bb) tanulásra való áttérést. A moduláris kurzust a különböző tudományterületek igényeihez igazítják, és sokféle módszerrel támogatják a diákok tanulását, aszerint, hogy milyen kiinduló ismeretekkel rendelkeznek. Eddig két kar (a környezet- és társadalomtudományi, valamint a humán tudományi és pedagógiai) próbálta ki kísérletképpen.

A képzés során módszereket kívánnak megtanítani (know how), konkrét tudnivalók (know what) helyett (például információkeresési technikákat és saját célra, az egyetemi tanulmányok végzéséhez, a munkakereséshez stb. szükséges dokumentumok előállításához szükséges ismereteket). A hallgatók szakirányához igazítva mutatják be a gyakorlati információtechnológiai és távközlési tudnivalókat, majd egy kisebb, az információs társadalommal vagy információs etikával kapcsolatos kutatási feladat eredményeit kell egyszerű webhely vagy nyomtatott jelentés formájában előállítaniuk. A hallgatók a kurzus előtt egy kérdőív kitöltésével adnak számot meglévő ismereteikről. A kezdők egy lassúbb ütemű felkészítést kapnak, akiknek hiányosan az induló ismereteik, azoknak ECDL-tanfolyamot kell végezniük. A biztos tudással rendelkezők eleve önálló tanulóként indulnak. (A hallgatók zömének tudása a két szint közé esik.)

A kurzus webhelye a hallgatók számára tematikus linkgyűjteményként funkcionál. Értékelhetnek különböző webes forrásokat, elérhetnek olyan webhelyeket, amelyek oktatási céllal születtek (RDN, Internet Detective). Emellett van alkalom a személyes vagy csoportos konzultációra és e-levelezésre az oktatókkal, és rendelkezésre állnak nyomtatott, valamint PDF formátumú tananyagok is.

A kurzus teljes körű alkalmazására az egyetem egészében a 2004/2005-ös tanévben készülnek, ez egyelőre a képzés első éveit érinti.

(Hegyközi Ilona)

04/259

HEIKKILÄ, Mervi: Viestintäkasvatusta kirjaston suojissa = Kirjastolehti. 96.vuo. 2004. 1.no. 10–11.p.

Médiaközpont-projekt egy finn városban

Fejlesztési terv; Használók képzése; Számítógép-hálózat; Városi könyvtár

EU-finanszírozással indította el a hämeenlinnai városi könyvtár épületében működő Médiaközpont három irányú kommunikációs nevelési projektjét két város környéki településsel együtt. A programnak három állandó munkatársa van, s részt vesznek benne ideiglenesen alkalmazott kisegítők.

Az e-demokráciának nevezett program keretében a Médiaközpont az alapiskolák felső tagozataival és a középiskolákkal együtt működteti a Vaikutamo elnevezésű ifjúsági internet-fórumot. Ez egyfelől a „Saját városunk” nevű oldalakon megismerteti a diákokat a demokratikus döntéshozatal játékszabályaival, az állampolgárok befolyásgyakorlásának módjaival és lehetőségeivel, valamint az információszerzés eszközeivel. Másfelől van egy „vitafórum és időszerű kérdések” része, amely naprakészen követi az önkormányzat döntéshozatalának lépéseit, különös tekintettel az ifjúságot érintő kérdésekre, és fogadja mind az ezzel kapcsolatos, mind az egyéb véleményeket. A nevezett fórumot nemcsak az iskolákban, a társadalomismereti órák során használják aktívan, hanem szabadidőben is. Ez az aktivitás arra indította a munkatársakat, hogy hozzákezdjenek a program olyan átalakításához, amelyben egyre nagyobb hangsúlyt kaphat a diákok tartalom-előállító tevékenysége is. A Vaikutamo a 2002-es nemzetközi Eschola-versenyen az

„Európa legjobb eLearning-programja” díjat nyerte el.

A Médiaközpont másik programja a számítógép- és internet-használati oktatás kezdők számára, valamint a pedagógusok (oktatók) továbbképzése a számítógépek és speciális segédeszközök (Pl. video- és still-kamera) oktatásban történő használatára.

A központhoz kapcsolódó számítógépes oktatótermet használják a könyvtárosok is a különféle használói csoportoknak szervezett információkeresési tanfolyamokhoz. Az is céljuk, hogy a szülőket is megismertessék a gyermekeik által használt média kezelésével és tartalmával, s képesek legyenek segíteni őket abban, hogy kellő kritikával tudják használni az új eszközök kínálta tartalmakat.

(Sz. Nagy Lajos)

04/260

SEYFARTH, Wilfried – HABENBACHER, Michael: Schülerseminare in der Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel = Bibliothek. 28.Jg. 2004. 1.no. 109–113.p.

Res. angol és francia nyelven

Szemináriumok középiskolások számára a wolfenbütteli Herzog August Könyvtárban

Egyetemi könyvtár; Ifjúság képzése könyvtárhasználatra; Középiskolás

A wolfenbütteli Herzog August könyvtár 1983 óta speciális oktatási programokkal támogatja a fiatalok olvasását. Alsó Szászország kulturális intézményei között e könyvtár volt az első, amely ilyen vállalkozásba fogott. Az 1997-ben létrehozott „Wolfenbütteli Iskolai Szeminárium” (Wolfenbütteler Schülerseminare) keretében a középiskolások iskolai feladataikkal kapcsolatban tanárok felügyelete mellett több napot is a könyvtárban töltenek, és így megismerkedhetnek egy modern tudományos könyvtár funkcióival és lehetőségeivel.

(Autoref.)

04/261

KURBANOGLU, S. Serap: An overview of information literacy studies in Turkey = Int.Inf.Lib.R. 36.vol. 2004. 1.no. 23–27.p. Bibliogr.

Az információs jártassággal foglalkozó kutatások Törökországban

Használók képzése -iskolában; Használók képzése -felsőoktatásban; Könyvtártudományi kutatás

Annak ellenére, hogy az információs jártasságnak jelentős mennyiségű irodalma van, a törökországi kutatások száma kevés. A jelen cikk kronológiai sorrendben mutatja be ezeket. Az információs jár-

tasságról szóló tanulmányok hatása sem megfelelő. Az információs technológia közvetlen alkalmazása a jó pénzügyi, személyzeti és technikai ellátottsággal rendelkező magániskolákra és -egyetemekre korlátozódik. Sokan látják a kérdés fontosságát, és jó szándékú kísérletek is történnek az információs jártasság oktatásának meghonosítására, azonban az ország iskolái és közkönyvtárai még nem rendelkeznek a megfelelő feltételekkel. Törökországban az egyetemi könyvtárak lennének a legalkalmasabbak oktatási programok kifejlesztésére és karbantartására.

(Autoref.)

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Digitalizálás

04/262

CAFFO, Rosella: Il progetto MINERVA: verso un coordinamento europeo per la digitalizzazione del patrimonio culturale = Accad. Bibl.Ital. 70.a. 2002. 1.no. 5–12.p.

Res. angol nyelven

A MINERVA projekt: a kulturális örökség digitalizálásának európai koordinációja felé

Digitalizálás; Együttműködés -nemzetközi; Fejlesztési terv

Az Európai Bizottság (EB) „Információs társadalomért” főigazgatóságának egyik kiemelt célja az eu-

rópai kulturális örökség digitalizálási politikáinak koordinálása, az e-Európa cselekvési terv 2000-ben történt elfogadásával pedig az új technológiáknak a kulturális javakkal kapcsolatos felhasználása még szélesebb keretek közé került. A cselekvési terv egyik célja a globális hálózatokra feltehető európai tartalmak létrehozása, a digitális technológiák nyújtotta lehetőségek teljes kihasználása révén.

2001-ben az EU svéd elnöksége – az EB-vel együttműködve – Lundban rendezett összejövetelt a tagországok szakértői számára e kezdeményezések fő aspektusainak elemzése és ajánlások megfogalmazása céljából. Az európai koordináció fenntartása és a Lundban megfogalmazott elvek megvalósulása érdekében készítette el javaslatát az olasz kulturális